

Nytt fra Helsedirektoratet

Lederkonferanse 2025

Jin Marte Øvreeide og Turid Moseid

Barn og unges rettigheter ved bruk av tvang

- Helsedirektoratet har fått følgende oppdrag (TB2025-27):
- *"Departementet viser til Paulsrud-utvalgets og Tvangslovutvalgets vurderinger av at det er behov for å klargjøre og styrke barn og unges rettigheter ved bruk av tvang i psykisk helsevern. Helsedirektoratet skal utarbeide et forslag til hvordan dette best kan gjøres innenfor dagens lovstruktur.«*
- Oppdraget har frist 31. desember 2025.

Statens barnehus – revisjon av felles retningslinjer

- Levert to utredninger om det psykiske helsetilbudet i Statens barnehus, herunder organisering av psykologer
- Frist 31.12.25 for «as is» revisjon – ekstern høring i 2026
- Uavklarte problemstillinger:
 - Tydeligere tverrsektoriell styring – straffesaksdominans
 - Organisering av psykologer – utfordrende å yte helsehjelp i politiet
 - Deltakelse i Samråd 1 – helsepersonell utenfor SB får ikke delta
 - Samtykke til medisinske undersøkelser – mål om å øke andelen MU
 - Underavdelinger – hva skal Statens barnehus være?
 - Særlig sårbare voksne – hvem skal tilby hva?
 - mm

Retningslinje personlighetsforstyrrelser

- [Nasjonal faglig retningslinje for oppdagelse, utredning og behandling av personlighetsforstyrrelser - Helsedirektoratet](#)
- [Personlighetsforstyrrelser – oppdagelse, utredning og behandling \(HØRINGSUTKAST\) - Helsedirektoratet](#)
- Utkastet har vært på høring med frist 10 september 2025.
- Flere høringsinnspill har foreslått egen anbefaling for utredning av ungdom og bedre alderstilpasset anbefaling om behandling.
- Forventer publisering av ny Nasjonal faglig retningslinje vinteren 2026.

Tidlig innsats for barn og unge som skader andre

Et prosjekt for å følge opp arbeidet med *Nasjonal strategi for helsesektorens arbeid med personer som utøver vold og overgrep*.

Samfunns mål

Forebygge og redusere utøvelse av vold og overgrep i den norske befolkningen, ved økt oppmerksomhet på personer som utøver vold og seksualisert vold.

Ønsket effekt

1

Flere barn og unge får rett hjelp til rett tid, basert på en felles forståelse av behov og risiko

2

Tjenestene samarbeider bedre og jobber mer koordinert og kunnskapsbasert med målgruppen

3

Tjenestene kan differensiere mellom hvilke barn og unge som trenger hvilken type oppfølging, fra hvem og på hvilket nivå

4

Tjenestene kan differensiere mellom hvilke barn og unge som trenger hvilken type oppfølging, fra hvem og på hvilket nivå

Delprosjekt 1

Tverrsektorielt prosjekt for å styrke tjenestenes arbeid med barn og unge som skader andre

Mål: Styrke og veilede de eksisterende tjenestene i arbeidet med barn og unge som skader andre.

Involverte: Helsedirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Sekretariatet for Konfliktrådene, Statped og Kriminalomsorgdirektoratet

Fremdrift:

- Konseptfase fram til sommeren 2026.
- Arbeid med utvikling av løsninger påbegynnes våren 2026

Delprosjekt 2

Spesialisert helsetilbud til barn og unge med høy risiko for å skade andre

Mål: Barn og unge (12-15/18) som skader andre får et likeverdig, helhetlig og tilpasset oppfølgings- og behandlingstilbud

Fremdrift:

- Forslag til konsept ligger til vurdering hos Helse- og omsorgsdepartementet.

Retningslinje autisme

—

Temautgave av Folkehelserapporten 2025: Barn og unges psykiske helse (FHI)

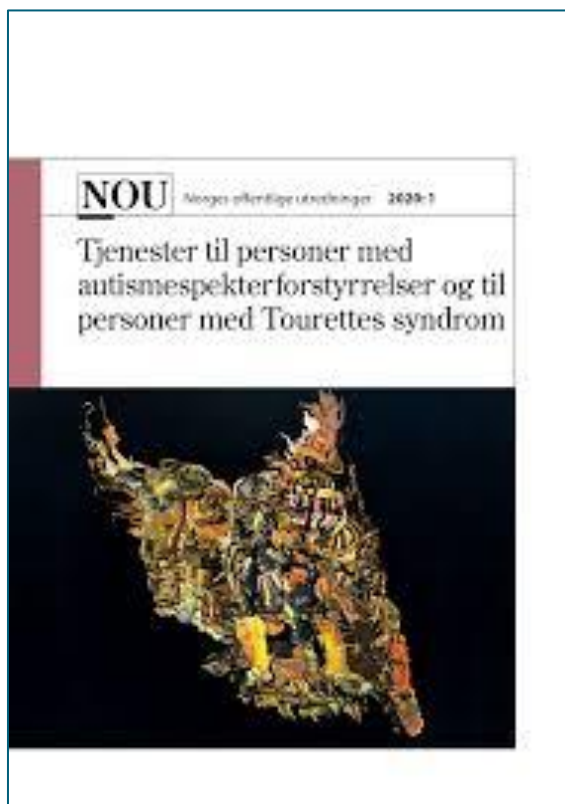

- Andelen barn og unge med autismediagnose har økt markant, kontinuerlig trend fra 2010 til 2024
- Registrerte autismediagnoser Norsk Pasientregister 2022:
 - 0.8% av førskolebarn (2-5 år)
 - 1.3% av barneskolebarn (6-12 år)
 - 1.9% av ungdommer (13-17 år)
 - 1.8% av unge voksne (18-30 år)
- Størst økning blant jenter, eldre barn og unge uten språklige eller intellektuelle funksjonsnedsettelse, og små barn under skolealder
- Økningen blant små barn er knyttet til sosiale ulikheter (foreldrenes inntektsnivå og innvandringsbakgrunn)
- Regionale forskjeller i forekomst

[temautgave-barn-og-unges-psykiske-helse_2025.pdf](#)

Norsk offentlig utredning (NOU) 2020: 1

Tjenester til personer med autismespekterforstyrrelser og til personer med Tourettes syndrom

- Ulik organisering av tjenester
- Variasjon i oppfølging etter diagnose
- Utfordringer når det gjelder samarbeid mellom instanser og lite helhetlige pasientforløp
- Anbefalt at det utarbeides nasjonal faglig retningslinje for utredning og oppfølging

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2020-1/>

Nasjonal faglig retningslinje autisme

- Bakgrunn: NOU 2020: 1
- Helsedirektoratet i oppdrag fra HOD å utarbeide nasjonal faglig retningslinje for utredning og oppfølging av barn og voksne med autismspekterforstyrrelse
- Legge til rette for implementering
- Mål å få en mer enhetlig praksis når det gjelder henvisning, utredning, diagnostikk og oppfølging
- Ekstern høring høsten-26, publisering og implementering 2026-27

Tema for retningslinjen

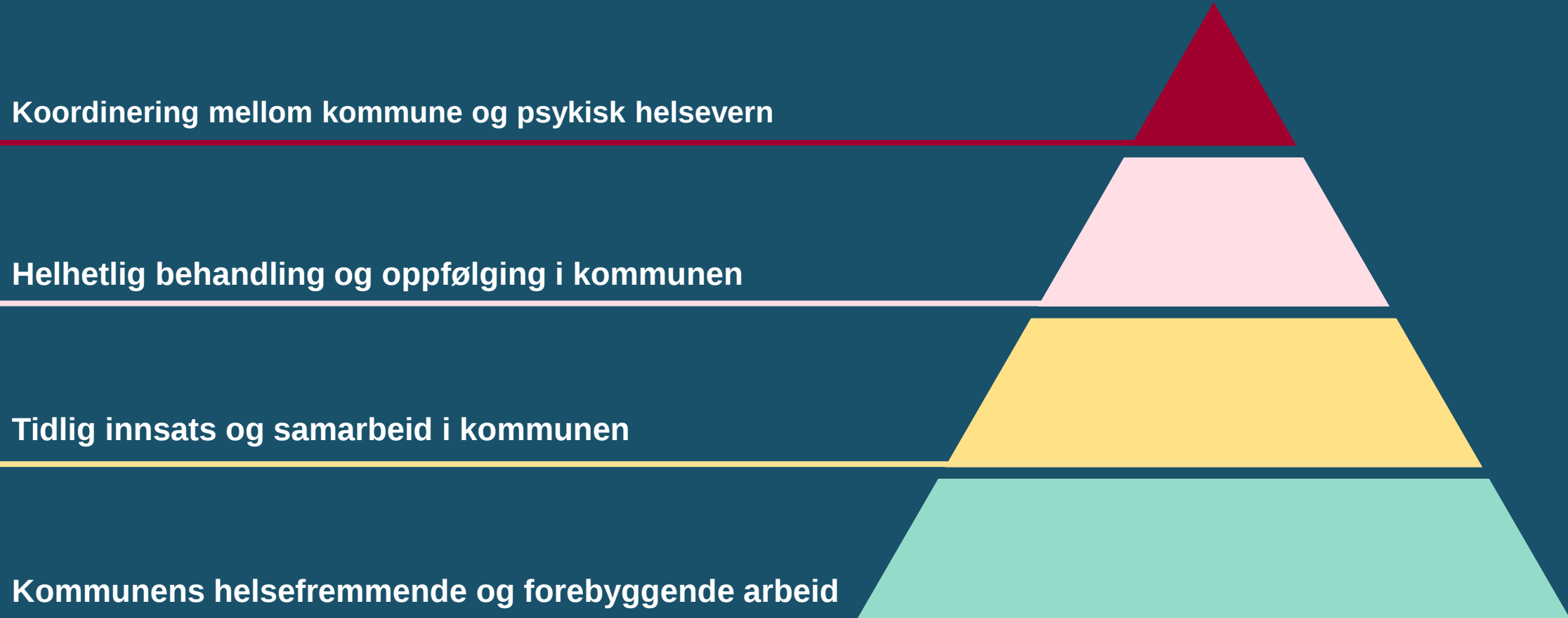
- Identifisering og henvisning
- Utredning og diagnostisering
- Tilbakemelding og psykoedukasjon
- Håndtering av tilleggsutfordringer
- Tilrettelegging og oppfølging
- Tidlig innsats
- Samarbeid og ansvarsfordeling

Opptrappingsplanen for psykisk helse (2023-2033)

Veileder psykisk helsearbeid barn og unge - fire områder:

Koordinering mellom kommune og psykisk helsevern

Helhetlig behandling og oppfølging i kommunen

Tidlig innsats og samarbeid i kommunen

Kommunens helsefremmende og forebyggende arbeid

Plan for nasjonal implementering

Forankring og informasjon om veilederen.

Etablering av nasjonal implementeringsgruppe og utvikling av en nasjonal implementeringsstrategi. Informasjon i relevante fora.

Innsikt- intervjuer og møter med relevante aktører. Hva trenger kommuner og foretak for å implementere veilederen?

Utlysning av tilskudd via statsforvalterne. Til utvikling og tilpasning av psykisk helsetjeneste for barn og unge.

Utvikling av faglig støtte til kommunene

Kompetansestøtte, fagmateriell ut fra behovskartlegging, opplæring.

Webinarrekke

Webinar 1: Forankring
og etablering

Webinar 2: Utforming
og organisering

Webinar 3: Innholdet i
tjenesten

Webinar 4: Samarbeid
kommune og sykehus

Webinarene finner du her: Konferanser og webinarer – Helsedirektoratet eller via veilederen
Psykisk helsearbeid barn og unge - Helsedirektoratet

Folkehelse og livsmestring i skolen

- Kom inn som et nytt tverrfaglig tema i 2020
- Dekker et bredt spekter av relevante områder
- Udir skal utvikle en kompetansepakke til skolene, Hdir bidrar inn

Samtidig har Hdir sitt eget oppdrag

1

Innsiktsarbeid blant
barn og unge

2

Gjennomgang av
tilgjengelige
støtteressurser

3

Samle alt på ett
sted

Kompetansepakke om strev med mat og kropp til kommunens psykiske helsetjenester til barn og unge

Eget prosjekt i HDIR om forebygging, tidlig oppdagelse og behandling av spiseforstyrrelser. Fokus nå: kommunen.

De psykiske helsetjenestene i kommunen skal jobbe med tematikken FØR det blir en spiseforstyrrelse; jobbe med strev med mat og kropp.

Takk til NBUP som har gitt innspill i innsiktsarbeidet!

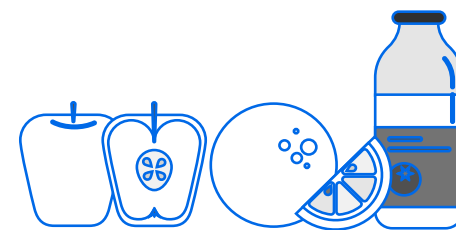
Tilskuddordning siden 2023- Delt ut 20 millioner til kommuners arbeid med strev med kropp og mat.

Kompetanseprogram lanseres 2026

- Rettes mot kommunens psykiske helsetjenester for barn og unge
- Inkluderer materiell til bruk i møte med ungdom, gravide, foreldre og fagfolk
- Mål: styrke forebygging, tidlig oppdagelse og oppfølging – gi fagfolk trygghet til å ta opp strev med mat og kropp.
- Innspill fra tilskuddsmottakere, ungdom, fagmiljø, foreldre (bidragsytere i NBUP)

Anbefaling til HOD fra HDIR

- Kompetansepakke implementeres nasjonalt fra 2026
- Krever nye oppdrag og dedikerte ressurser.

Integrert ungdomstjeneste

—

Oppdraget: En integrert ungdomstjeneste

Oppdraget ble gitt i Tildelingsbrev for 2024 (TB2024-25), med klargjøring av oppdraget i TTB2024-26:

*«Helsedirektoratet skal, i tråd med opptrappingsplan psykisk helse og tildelingsbrev for 2024, **utrede og komme med forslag til innretning og etablering samt følgeevaluering av en pilot for en integrert ungdomstjeneste på ett nivå, dvs. ny organisering av tjenestene, med sikte på pilotering fra 2026.***

I arbeidet bør det ses hen til andre samhandlingsmodeller som blant annet FACT-ung og andre relevante modeller, jf. oppdrag til de regionale helseforetakene i tildelingsbrevet for 2024 om å styrke tilbudet til barn og unge og oppdrag til Helse Sør-Øst RHF om utprøving av samarbeid mellom helseforetak og kommuner.»

Eksempler på oppdrag og prosjekter som kan ha implikasjoner for en integrert ungdomstjeneste

- **Oppdrag til RHFene i 2022:**
 - «...RHF skal legge til rette for å tilby vurderingssamtale innen psykisk helsevern, særlig for barn og unge og der det er uklart om pasient har rett til helsehjelp eller det er behov for supplerende informasjon, eller der lege/henviser mener det er behov for rask avklaring før eventuell henvisning».
- **Oppdrag til RHFene i 2024:**
 - «... skal Helse XX RHF legge til rette for utprøving av samarbeid mellom helseforetak og kommuner. Det vises også til Helsedirektoratets oppdrag om å utrede hvordan integrert ungdomstjeneste kan innrettes, piloteres og evalueres".
- **Forebyggings- og behandlingsreformen**
 - Helsedirektoratet skal, i samarbeid med de regionale helseforetakene, utrede hvordan kunnskapsbasert spesialisert rusbehandling bør tilbys barn og unge med rusmiddelproblemer...»
 - «...RHF skal avklare og tydeliggjøre hvordan spesialisert rusbehandling til barn og unge skal tilbys, jf. Helsedirektoratets utredning»
- **Prosjekt X**
- **Helsereformutvalget**
- **Oppdrag til Helsedirektoratet:**
 - Pilot for nærklinikk
 - Økt bruk av digitale verktøy
 - Modeller for vurderingssamtaler
 - Implementering av veileder Psykisk helsearbeid barn og unge
 - Nasjonal veileder til lov om samarbeidsavtaler mellom kommuner og helseforetak
 - Videreutvikling av Helsefellesskapene
 - Implementering av FACT-ung
 - Sikkerhetspsykiatri for unge
 - Samarbeid om tjenester til barn og unge og deres familier
 - Evaluering av velferdstjenestelovgivningen; samarbeid, samordning og barnekoordinator
 - Helsesatsing i barnevernet
 - Nasjonalt forløp for barnevern, Helseteam, ny modell for tverrfaglig kartlegging og faglige anbefalinger
- **Digital samhandling**
 - Nasjonale samhandlingsløsninger og komponenter
 - EHDS: MyHealth@EU
 - Nasjonal e-helseportefølje
 - Helseplattformen; Behandlingsplaner som standardiserer pasientforløp
 - KS – Felles innføringsløp
 - DigiUng: Ung.no

Tiltaksalternativer

- Startet med 19 ideer i en Samskapingsworkshop
- Prosess med videreutvikling til tiltak
- Tiltaksalternativer testet ut
- Resultat: 5 tiltaksalternativer
- Alternativet om en felles helsetjeneste på ett nivå parkert i dialog med HOD
- Økt andel rammefinansiering i spesialisthelsetjenesten
- Felles plan i helsefellesskapet
- Avklaringsteam i kommunen
- Avklarings- og inntaksteam forankret i helseforetaket

Jobber med virkningsvurderinger

- Vurderer positive og negative virkninger for alle berørte aktører, basert på:
 - Innspill fra ekstern arbeidsgruppe og referansegruppe i Forms
 - Intervjuer med helsepersonell i spesialisthelsetjeneste, kommune, fastleger og brukere
 - Statistikk
 - Forskning
 - Arbeidsmøter i prosjektgruppen
- Tiltakene gir i stor grad de samme virkningene, men årsaks-virkningskjedene er litt ulike og størrelsen på virkningene vil variere mellom de ulike tiltakene

Vurderingssamtaler/tidlig avklaring innen psykisk helsevern

—

Oppdraget

- skal vurdere behov for avklaring av hvilke **modeller** som kan/bør legges til grunn (sammen med RHF)
- eventuelt nasjonale anbefalinger/råd for å **understøtte videreutvikling** av vurderingssamtale/tidlig avklaring i psykisk helsevern
- vurdere om **dagens registrering** av ventelister og grunnlaget for beregning av ventetider er tilstrekkelig entydig og tilpasset ny og variert praksis for vurderingssamtaler/tidlig avklaring (sammen med RHF og FHI/NPR)
 - eksempelvis registrering av vurderingssamtale, avklaringssamtaler, avklaringsmøter, kontakt med henviser og/eller kommunale tjenester mm.

Formål

- gjøre det enklere å følge med på mål om innføring av vurderingssamtale
- sørge for mer enhetlig praksis og registrering

Må ses i sammenheng med

1. Integrert ungdomstjeneste
2. Digitale tjenester
 - Kartleggingsverktøy
 - eBehandling
3. Felles henvisningsmottak i PHV voksne (OPSY)
 - *Utrede hvordan felles henvisningsmottak kan inkludere samarbeid med kommunene, slik at pasientene gis nødvendig helsehjelp på rett behandlingsnivå – (oppdrag ikke gitt)*

Hva er gjort?

- Spørreundersøkelse blant aktuelle poliklinikker i de ulike helseregionene om status for tilbud om vurderingssamtale for avklaring av videre oppfølging
- Innhentet innspill fra RHF, mottatt notat juni 2025
- Møte med RHF 18. november

Frist til HOD: 31. desember

Barnevern og helse, inkl, rusbehandling

—

Tilgrensede oppdrag

Klargjøre og styrke barn og unges rettigheter ved bruk av tvang i psykisk helsevern

Revidere retningslinje spiseforstyrrelser

Felles faglig rammeverk for barn og unge i risiko for å skade andre

Felles retningslinjer for Statens barnehus

Pilot innretning nytt institusjonstilbud

Følge opp plan for sikkerhetspsykiatri og utrede innretning av tilbud for barn under 18 år

Oppdrag Helsedirektoratet 2024

Utrede hvordan kunnskapsbasert spesialisert rusbehandling bør tilbys barn og unge med rusmiddelproblemer:

Formålet med oppdraget er å etablere kunnskapsbaserte faglige anbefalinger om utredning, behandling og oppfølging av barn og unge med rusmiddelproblemer som trenger behandling i spesialisthelsetjenesten

Dette oppdraget er satt på «vent» i påvente av oppdraget om konsensuskonferanse som vi fikk i 2025, som skal bidra til å innhente kunnskap, som kan ha betydning for å etablere de faglige anbefalingene for spesialisert rusbehandling.

Arrangerte dialogmøte 2. sept. og skal arrangere konferanse i 2026

Oppdrag konsensuskonferansen med målsetning om bedre rusbehandling for barn og unge:

- Dialog og innspillsmøte
- Nedsette et ekspertpanel med fagfolk fra begge sektorene
- Arrangere konsensuskonferanse første halvdel 2026
- Som grunnlag for det videre arbeidet: Rapport som oppsummerer: forskning og anbefalinger som kan legges til grunn for videreutvikling av tilbud, prinsipper og retningslinjer for kvalitet i behandling, omsorg og beskyttelse, samt regelverksarbeid i de to sektorene.

Parallelt er det gitt en rekke oppdrag til Helsedirektoratet og Bufdir som omhandler helse og barnevern. Stor politisk vilje for at barn med psykiske utfordringer og lidelser, samt rusmiddelproblemer skal få bedre hjelp

Utrede offentlig spesialistutdanning for psykologspesialister

—

Status medio oktober 2025

Utrede offentlig spesialistutdanning for psykologspesialister

Helsedirektoratet skal utrede grunnlaget for å etablere en offentlig spesialistutdanning og spesialistgodkjenning for psykologspesialister, herunder:

- Utrede om en offentlig spesialistgodkjenning for psykologspesialister kan etableres vurdert på bakgrunn av kriterieriene som skal benyttes ved vurdering av nye spesialistgodkjenninger og -spesialiteter.
- Utrede og vurdere alternative modeller som inkluderer helhetlig faglig innretning og roller/ansvarsposisjoner.

Relevante aktører, herunder fagmiljøene, profesjonsforeningen, og tjenestene representert ved RHF-ene og KS skal delta i arbeidet.

Frist for arbeidet avklares i dialog med HOD.

Arbeidet gjennomføres i tråd med

- **Utredningsinstruksen (samfunnsøkonomisk analyse)**
 - **Problemer og utfordringer med dagens spesialistutdanning** fremkommet gjennom innspill fra arbeidsgruppen og referansegruppen

Vi vurderer spesielt kriteriene for spesialistgodkjenning, jf. Nasjonal helse- og samhandlingsplan

- En offentlig spesialistgodkjenning skal gis på bakgrunn av **pasientenes og tjenestens behov for spesialisert kompetanse**.
- Det skal være et **landsomfattende behov** for å utdanne spesialister, og et **fagmiljø som er tilstrekkelig stort**.
- Det skal være en **tydelig avgrensning** til andre helsepersonellgrupper med offentlig spesialistgodkjenning.
- Det skal inngå i vurderingen hvorvidt **andre virkemidler er mer hensiktsmessige** enn en offentlig godkjenning.
- **Nytten** av en spesialistgodkjenning **skal avveies mot ulemper**, økte kostnader og effekter på personellbehov.
- Det skal tas hensyn til **internasjonale regelverk**, herunder yrker som er harmoniserte i EU, og erfaringer fra sammenlignbare land.

Arbeid med oppdraget

Det er en felles forståelse i arbeidsgruppen av at

- myndighetene trenger verktøy for å påvirke spesialistutdanningen
- arbeidsgiver ikke er tett nok på spesialistutdanningen

Leveransen vil inneholde ett eller flere forslag til en myndighetsforankret spesialistutdanning og spesialistgodkjenning for psykologer som inkl. beskrivelse av

- faglig innretning, roller, ansvar mv. for de ulike aktørene
- fordeler og ulemper med modellen(e)

Helsedirektoratets rapport og anbefaling skal leveres til departementet innen desember 2025.

Andre tiltak

—

29. Legge til rette for å styrke lavterskeltilbud innen psykisk helse og rus i kommunene:

Ansvar: Helsedirektoratet

Status: Avventer svar på leveranse fra 2024 ifm. tiltak 30.

Utfyllende: veldig bredt og langsiktig "tiltak". Bl.a. ble kommuneramma styrket med 150mill for dette

30. Utrede fordeler og ulemper med ulike alternativer for å bidra til likeverdige kommunale lavterskeltilbud innen psykisk helse og rus for alle aldre. Lovfesting av lavterskeltilbud i kommunene er blant alternativene som skal utredes:

Ansvar: Helsedirektoratet

Status: Levert til HOD

Utfyllende: tydelig faglig dreining av kommunens psykiske mot lavterskeltjenester, Pedagogiske og økonomiske virkemidler, i kombinasjon med tydeliggjøring av gjeldende rett, øremerkede tilskudd, programfinansiering

31 Utrede muligheten for å utvide målgruppen som får hjelp av Rask psykisk helsehjelp:

Ansvar: Helsedirektoratet

Status: Ikke påbegynt.

Utfyllende: kommunene klarer ikke å ivareta allerede eksisterende målgruppe (milde til moderate), flere RPH-team er lagt ned eller nedskalert med antall terapeuter. Helsedirektoratet har utfordringer med å opprettholde og få på plass flere RPH-team som kan ivareta milde og moderate.

33 Vurdere innretning på mulig henvisningsrett for helsesykepleiere

Ansvar: Helsedirektoratet

Status: Under arbeid

Utfyllende: I praksis henviser helsestasjon for ungdom til BUP ved behov, men mangler formalisering. Helsedirektoratet anbefalte i 2023 å åpne for helsesykepleieres henvisningsrett. Oppvekstmeldingen (Meld. st.28 [2024-2025]) foreslår at det igangsettes som nasjonal pilot. Dersom meldingen blir vedtatt, anbefaler Helsedirektoratet at en pilot prioriteres i 2026, inkludert følgeevaluering. Fastlegenes informasjonsbehov må ivaretas med integrasjon i EPJer

74 Utrede en mer samlet organisering av kompetansesentrene utenfor spesialisthelsetjenesten

Ansvar: HOD

Status: Se Prop 1 S

En mer samlet organisering av kompetansesentrene utenfor spesialisthelsetjenesten

Departementet tar sikte på at **kompetansesentre som primært driver med implementering og tjenesteutvikling, og der de primære brukerne er de kommunale helse- og omsorgstjenestene, som i dag er organisert i helseforetak, organisatorisk forankres i en nasjonal overbyggende enhet under Helsedirektoratet med virkning fra 1. januar 2027.**

Formålet er å gi en mer samlet, helhetlig og koordinert støtte til det strategiske og systematiske arbeidet med kvalitetsforbedring, tjenesteutvikling og likeverdige tjenester i kommunal sektor, og formidling og veiledning til kommunene om kunnskapsbasert praksis. Det legges opp til en fortsatt desentralisert struktur for de aktuelle sentrene. Den nye enheten skal ha ansvar for å koordinere og samordne kompetansesentrene, inkludert overordnet faglig og administrativ ledelse og styring av den samlede virksomheten. **Endringen omfatter i første omgang følgende sentre: RVTS Nord, Midt og Vest, KORUS Midt-Norge, Øst, Nord, Bergen og Stavanger. Enheten vil gradvis kunne organisatorisk tilknyttes flere sentre innenfor omsorgstjenesten, sentre som jobber med psykisk helse, rus og vold, og sentre som jobber med barn og unge.**